

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

*Баранецька Я. О., студентка
Науковий керівник: Компанець К. А., к. е. н., доцент
Національний транспортний університет*

Актуальність обраної теми полягає в тому, що на даному етапі економічного розвитку проблема внутрішнього контролю займає одне із провідних місць в розвитку сучасних підприємств. Внутрішній контроль забезпечує суб'єкт управління інформацією про результати фінансово-господарської діяльності підприємства та вагомо впливає на подальший розвиток та успішність прийняття рішень. Потрібно якісно нове осмислення суті внутрішнього контролю в управлінні підприємством.

Значущий внесок в сучасне дослідження внутрішнього контролю внесли такі вчені: Білухи М.Т., Бутинця Ф.Ф., Усача Б.Ф., Василик О., Калюги М., Вознесенського Е.А., Крамаровського Л.М., Мурашко В.М., Савченко В.Я., Сопко В.В., Чумаченко М.Г., Шевчук В.О., Шпіг О.О. Бутин., Бутинець Ф.Ф., Вітвицька Н.С., Голуб Ю.О., Дікань Л.В., Калюга Є.В., Кузик Н.П., Петренко С.М., Синюгіна Н.В., Сук Л.К., Сук П.Л. та ін. Не зважаючи на достатню кількість літератури, присвяченої внутрішньому контролю підприємств, поняття так і не отримала однозначного змісту, необхідні уточнення та деталізація.

Мета статті полягає у розкритті економічної сутності поняття «внутрішній контроль» та уточнення його змісту. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань: – розкрити сучасні визначення економічної сутності поняття «внутрішній контроль» та виділити основні підходи до його розуміння; – на основі критичного аналізу узагальнених підходів до розуміння поняття «внутрішній контроль» здійснити уточнення його змісту.

Об'єктом дослідження є процес внутрішнього контролю підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні аспекти розробки та аналізу здійснення внутрішнього контролю підприємства.

Формування теоретичних засад внутрішнього контролю потребує розкриття змісту поняття «внутрішній контроль».

Розглянемо як у науковій економічній літературі трактується поняття «внутрішній контроль» (табл. 1). У результаті аналізу поняття «внутрішній контроль» виділено підходи до його трактування, згідно з якими він розуміється як: – система заходів, спостереження і перевірки; – процес перевірки, збереження активів; – функція управління; – сукупність правил і процедур, комплекс контрольних дій.

Таблиця 1 - Погляди на поняття внутрішній контроль

	ПІБ автора, джерело	Визначення поняття «внутрішній контроль»
1.	Воронко Р.М. [2]	Система спостереження і перевірки законності та економічної доцільності здійснення господарських операцій, збереження та раціональне використання всіх видів ресурсів, виконання працівниками своїх функціональних обов'язків для виявлення недоліків та застосування заходів щодо їх усунення шляхом управлінського впливу на об'єкт, забезпечення ефективного ведення бізнесу.
2.	Калюга Є. [3]	Система безупинного спостереження за ефективністю використання майна господарського суб'єкта, законністю і доцільністю операцій і процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей
3.	Воронко Р.М., Басіста І.А. [4]	Постійний процес перевірки доцільності, законності здійснення господарських операцій, ефективності діяльності підприємства, виконання управлінським персоналом своїх функцій та обов'язків для запобігання розкраданням, кризовим явищам, які призводять до банкрутства підприємства.
4.	Настенко М.М. [5]	Процес збереження активів та їх ефективного використання, відстеження та запобігання економічним ризикам для досягнення мети діяльності підприємства
5.	Клюс Ю.І., Сімінін С.Ф., Дзюба Ю.В. [6]	Функція управління є засобом зворотного зв'язку між об'єктом управління й органом управління, інформуючи про дійсний стан об'єкта і фактичне виконання управлінських рішень
6.	Петренко С.М. [20, с. 7]	Комплекс контрольних дій, організованих власником і керівництвом підприємства, спрямованих на досягнення мети підприємства з позиції оцінки управлінської діяльності щодо різних рівнів управління в частині ідентифікації і зниження ризику ведення бізнесу

*Джерело: Удосконалено автором на основі [1]

У результаті аналізу поняття «внутрішній контроль» виділено підходи до його трактування, згідно з якими він розуміється як: – система заходів, спостереження і перевірки; – процес перевірки, збереження активів; – функція управління; – сукупність правил і процедур, комплекс контрольних дій [1].

Виходячи із цього, авторами пропонується під внутрішнім контролем розуміти сукупність форм, методів, інструментів та процедур контролю, за допомогою яких суб'єкт управління одержує інформацію про фактичні показники фінансово-господарської діяльності підприємства, встановлюються відхилення цих показників від заданих або нормативних, виявляються причини цих відхилень та розробляються заходи для їх усунення або попередження в майбутньому.

У результаті аналізу поняття «внутрішній контроль» виділено чотири підходи до його трактування, згідно з якими він розуміється як: система заходів, спостережень і перевірки; процес перевірки, збереження активів; функція управління; сукупність правил і процедур, комплекс контрольних дій. Запропоновано визначення поняття «внутрішній контроль», яке на відміну від наявних дає змогу: по-перше, враховувати найбільш істотні ознаки та властивості внутрішнього контролю (мета, суб'єкт, об'єкт, форми, методи, інструменти та процедури), що дає можливість виокремлювати його серед інших видів контролю; по-друге, поширювати використання внутрішнього контролю, крім традиційної діагностичної сфери, на процес підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень. Напрямом подальших досліджень авторів має стати визначення складових частин внутрішнього контролю в системі управління фінансово-господарською діяльністю підприємства.

Література.

1. Гордієнко М.І. Економічна сутність складових господарського контролю / М.І. Гордієнко, О.В. Назаренко // Економіка АПК. – 2007. – № 9. – С. 78–83.
2. Бутинець Т.А. Класифікація господарського контролю: міф чи реальність? / Т.А. Бутинець // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 1(55). – С. 12–17.
3. Воронко Р.М. Внутрішній контроль як невід'ємна складова системи управління підприємств та організацій споживчої кооперації / Р.М. Воронко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 1(45). – Т. 2. – С. 376–381.
4. Калюга Є. Внутрішній контроль: сучасний стан та шляхи удосконалення / Є. Калюга // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 357–359.

5. Воронко Р.М. Трактування внутрішнього контролю та проблеми його застосування на підприємствах / Р.М. Воронко, І.А. Басіста // Зб. наук. праць Луцького національного технічного університету. Серія «Економічні науки». – 2013. – Вип. 10(37). – Ч. 3. – С. 139–146.

6. Настенко М.М. Вдосконалення внутрішнього контролю надзвичайної діяльності в сільськогосподарських підприємствах / М.М. Настенко // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Oif_apk/2010_1/20_Nast.pdf

7. Ключ Ю.І. Удосконалення внутрішнього контролю дебіторської заборгованості / Ю.І. Ключ, С.Ф. Сімінін, Ю.В. Дзюба Вісник Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – 2011. – № 8(162). – С. 107–112.

ДОХОДИ ПРАЦІВНИКІВ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМИ

Бірюченко С. Ю., ст. викладач

*Науковий керівник: Цаль-Цалко Ю. С., д. е. н., професор
Житомирський державний технологічний університет*

Основним показником якості та рівня життя працездатного населення є доход окремого працівника. Доход працівника складається з заробітної плати та додаткових соціальних виплат отриманих від підприємства. Задоволеність отриманим доходом відображається на продуктивності праці працівника і відповідно на господарській діяльності підприємства. Величина ж доходу залежить від політики винагороди працівників окремого суб'єкта господарювання, від державної регулятивної політики у вигляді соціальних стандартів, від особистих якостей самого працівника і межі його задоволеності, та багато інших факторів.

В останні роки економіка країни має європейський орієнтир. Законодавчі акти, регулювання різних сфер народного господарства проводиться на основі зарубіжного досвіду. Вимоги від суб'єктів господарювання та працівників також відповідно Європейських стандартів. Отож і винагорода за працю має відповідати доходам відповідних категорій працівників в Європі. За статистичними даними порівнюємо величину середньомісячної заробітної